

4. Вудкок М. Раскрепощенный менеджер. Для руководителя-практика / М. Вудкок, Д. Фрэнсис. – М. : Дело, 1991. – 320 с.

5. Іващенко А. Активізація лідерського потенціалу студентів вищих навчальних закладів у процесі поза навчальної діяльності на засадах компетентнісного підходу / Андрій Іващенко // Гуманітарний вісник. – 2012. – № 28. – С. 117–123.

6. Ситнік В. Особистісний потенціал як умова професійної взаємодії / В. Ситнік // Вісник ОНУ імені І. І. Мечникова. Психологія. – 2012. – Т. 17. – Вип. 8 (20). – С. 168–175.

Н. С. Олексюк

*доктор педагогічних наук, професор
кафедри соціальної педагогіки і соціальної роботи
Тернопільського національного педагогічного
університету імені Володимира Гнатюка
nataliya_oleksiuk@ukr.net*

СОЦІАЛЬНА РЕАБІЛІТАЦІЯ ОСІБ, ЯКІ ПЕРЕБУВАЛИ У КОНФЛІКТІ ІЗ ЗАКОНОМ

Одним із видів складних життєвих обставин, в які потрапляє людина, є перебування її у конфлікті із законом. Це небажані та надзвичайно складні обставини в житті як для особи, яка порушила закон, так і для членів її сім'ї.

В Україні взаємовідносини суспільства з людьми, котрі перебували у конфлікті із законом, залишаються надзвичайно складними. У громадській свідомості сьогодні утверджуються ідеї формування правової держави, але соціальна практика вимагає вирішення нагальної проблеми реабілітації осіб, які перебувають у виправних установах, а також тих, хто звільняється з установ виконання покарання [4, с. 3]. Повертаючись з місць позбавлення волі, люди повинні згадувати давно забуті норми, відновлювати втрачені за час ізоляції від суспільства соціальні уміння та навички. Окрім того, вони опиняються вже в нових соціально-економічних й культурних умовах, оскільки за кілька років у сучасному суспільстві, як правило, відбуваються серйозні зміни. Тому адаптація колишніх засуджених до нового середовища нерідко закінчується погіршенням здоров'я внаслідок обраного людиною способу життя, втратою родинних стосунків, а нерідко – вчиненням чергових злочинів. Саме на запобігання виникнення цих та інших негативних наслідків невдалої адаптації спрямовується соціальна реабілітація [3, с. 618].

Соціальна реабілітація осіб, які перебували в конфлікті із законом, здійснюється працівниками установ виконання покарань та центрів соціальних служб на основі детальних соціальних характеристик, а саме: кримінально-правової (ґрунтується на таких кримінально-правових категоріях, як: вид, характер і ступінь важкості вчиненого злочину, співучасть, вчинення злочину вперше або повторно, тривалість злочинної діяльності, форма вини, вид та розмір призначеного покарання, статус в кримінальній субкультурі); соціально-демографічної (містить інформацію про

соціальний статус, зв'язки та соціальні ролі засудженого (стать, вік, освіта, сімейний, соціальний стан)); соціально-психологічної (описує соціально-рольові функції особи, її статус в сім'ї та трудовому колективі й може бути використана в реабілітаційній роботі з метою профорієнтації, побудови життєвих перспектив); індивідуально-психологічної (відображає сукупність індивідуальних якостей, що визначають типові форми поведінки) [2, с. 146-147].

Процес соціальної реабілітації осіб, які перебували в конфлікті із законом, складається з таких трьох основних етапів:

— першого – *початкового* (триває приблизно від шести місяців до року та передбачає діагностичну роботу з виявлення інтелектуальних, особистісних, мотиваційних, емоційних особливостей засудженого, індивідуальні консультації з метою формування у нього життєвої перспективи – просоціального образу майбутнього);

— другого – *основного* (завдяки включенню засудженого у значущу для нього діяльність (різні види виробництва, художні творчість й самодіяльність, спортивні змагання, освіти тощо) спрямовується на блокування або зняття станів, які провокують рецидив злочинів, корекцію негативних та розвиток позитивних особистісних властивостей, розвиток соціально-психологічної компетентності особи);

— третього – *завершального* (складається з двох підетапів: роботи у виправній установі, безпосередньо в період, що передує звільненню особи (передбачає планування її життя після звільнення, відновлення її самоцінності й підвищення соціальної компетентності) та після звільнення з ув'язнення через різні соціальні структури (спрямовується на поглиблення та корекцію отриманих раніше просоціальних знань, умінь і навичок, роботу з найближчим оточенням колишнього засудженого та посилення ефективності реабілітаційного процесу) [2; 3; 4].

Соціальному працівникові слід пам'ятати, що існують труднощі залучення колишніх засуджених до процесу соціальної реабілітації поза стінами виправних установ. Укорінене за період відбування покарання негативне, недовірливе ставлення до державних службовців, як правило, не сприяє участі колишніх засуджених у подальшому реабілітаційному процесі [1, с. 59]. До шляхів оптимізації соціальної реабілітації осіб, які перебували в конфлікті із законом, відносимо: консолідацію зусиль усіх державних і недержавних органів, служб і організацій, які працюють у сфері виконання покарань щодо вдосконалення роботи з означеною категорією осіб, формування у колишнього злочинця сильної мотивації до виправлення, озброєння його відповідними знаннями, вміннями та навичками, підвищення якості професійної підготовки фахівців соціальної реабілітації, застосування новітніх реабілітаційних технологій, а також зміну ставлення суспільства до означеної категорії осіб [2; 3].

ЛІТЕРАТУРА

1. Неживець О., Жук Л., Жук І. Ресоціалізація засуджених та осіб, звільнених з місць позбавлення волі [Текст] : монографія / О. Неживець, Л. Жук, І. Жук. – К., Кондор. – 2009. – 222 с.

2. Oleksiuk N. Role socialni rehabilitaci mladistveho pachatele v procesu resocializaci / N. Oleksiuk //Modern Science – Moderni veda. – Praha. – Ceska Republika. – 2016. – № 2. – С.142–148.

3. Плахова О. Постпенітенціарна соціальна адаптація: фактори ефективності / О. Плахова // Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства. – 2010. – №16. – С. 617–620.

4. Ямкова О. Примусові заходи виховного характеру: правова природа і види : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 «Кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право» / О. Ямкова – Одеса, 2004. – 20 с.

Г. М. Олійник

*кандидат педагогічних наук, викладач
кафедри соціальної педагогіки і соціальної роботи
Тернопільського національного педагогічного
університету імені Володимира Гнатюка
oliynuk-halyna@ukr.net*

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У РОБОТІ СОЦІАЛЬНОГО АНІМАТОРА

Анімація виступає інноваційним видом соціокультурної діяльності соціальних груп та окремих індивідів, завдання якого полягає у подоланні соціального та культурного відчуження з метою усунення особистісної соціальної дезінтеграції, реабілітації критичних станів людини, допомоги в творчій самореалізації.

В сучасному розумінні поняття «соціальний аніматор» відображає якісно нову грань професіограми педагога, особистість і діяльність якого спрямовані на розробку й реалізацію анімаційного проекту з метою активізації виховної, культурної та соціальної діяльності людей, сприяння взаєморозуміння, створення атмосфери толерантності, креативності в конкретній групі або конкретному осередку, ініціювання до просоціальних дій, поліпшення умов і самого процесу соціалізації особистості в певному середовищі й у суспільстві в цілому [2, с. 80].

Мета соціального аніматора – не тільки і не стільки виявляти проблемну ситуацію, в якій перебуває людина і допомагати у її розв'язанні через посередницьку діяльність (між людиною чи групою людей, які потребують соціально-педагогічної допомоги різного характеру, та соціальними інституціями, що безпосередньо займаються соціальною підтримкою), а насамперед – стимулювати, «надихати» особистість на саморозкриття, саморозвиток і самопомогу. Про фахівця, який володіє анімаційною культурою, можна говорити у випадку, коли особистості властивий певний рівень опанування знань, набуття вмінь їх реалізовувати, здатність до перетворювальної соціально-педагогічної практики на засадах анімаційної діяльності [2].

Саме аніматор – як «громадський лідер, здатний своїм прикладом надихати людей на утвердження духовних цінностей у повсякденному житті та діяльності»,